

Wonen als uitdaging

'Architectuur is voor iedereen' is een van de overkoepelende thema's in de architectuurnota *Ontwerpen aan Nederland, architectuurbeleid 2001-2004*. Het individueel opdrachtgeverschap wordt daarbij zelfs als een van de Grand Projéts opgevoerd. Nu weet de overheid gelukkig al heel lang wat goed voor ons is, ook al

beseffen wij dat zelf soms nog niet. Daarom ziet ons land er uit zoals het er uit ziet. Keurig aangeharkte Vinexwijken, vol met tevreden burgers, tweede auto's en originele Eigen Huis en Tuin interieurs. Iedereen tevreden.

Maar plots is er nu het besef dat de burgers hun buik vol hebben van het dictaat dat overheid, architect en ontwikkelaar hen opleggen, en moeten zij voortaan hun eigen huis bouwen. Wie wel eens op een zaterdagochtend door een van onze buitenprovincies rijdt, weet dat dat niks nieuws is; daar zijn de eigenbouwers al sinds jaar en dag volop in de weer met het realiseren van hun woondroom. Ongehinderd door welstandscommissies, die deze witte schimmel in tegenstelling tot het werk van serieuzere architecten meestal in een keer goedkeuren, verrijzen vrijstaande fermettes die vooral de weerslag lijken van een nostalgisch romantisch vrijheidsideaal, of die gewoon uit de catalogus gekocht zijn. Maar dat is niet de bedoeling van het nieuwe beleid; het individueel opdrachtgeverschap zal bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving en garant staan voor de zo gewenste variatie! Voor het zover is moet de overheid nog veel zendingswerk verrichten, en zullen gemeenten, planologen, stedenbouwers, architecten en deskundigen nog wel een poosje rollebollend met elkaar op zoek zijn naar het juiste concept. Bewoners komen er in die discussie niet aan te pas, zo bleek al in Almere. Maar genoeg gekheid.

De werkelijke uitdaging ligt volgens mij in de combinatie van een aantal eisen die diezelfde overheid zichzelf oplegt. We moeten duurzaam bouwen, we moeten verantwoord gebruik maken van de schaarse ruimte, en inderdaad, bewoners moeten in staat zijn hun domicilie naar eigen wens in te richten, aan te passen, uit te breiden of in te dikken, zeker met het oog op culturele diversiteit en de aanstormende vergrijzing. Dat vereist regie op het niveau van planologie en programmatische variatie. En het vereist een andere manier van bouwen. Architecten en aannemers zullen zich meer bewust moeten zijn van het feit dat een gebouw geen eindproduct is, maar juist een nieuw begin. Het huis als duurzame woonmachine in de tijd zal veel meer een aanpasbaar instrument zijn, ontworpen vanuit het veranderende perspectief van de verschillende levenscycli van casco, omhulling, technische installaties en, niet in de laatste plaats, bewoners. En het zal vaak herontworpen worden. Dat is voor de ontwerpers niet alleen maar een uitdaging.

De één op één relatie tussen ontwerper en particuliere opdrachtgever is vaak heel intensief. Voor de opdrachtgever is het een 'once in a lifetime' ervaring, en hij is zich niet bewust van het vele praktische werk en overleg dat een ontwerper naast zijn creatieve inbreng allemaal moet verrichten. Als die inzet niet meer wordt gedekt vanuit de initiële bouwkosten van het huis, maar apart en zelfs wederkerend voor zijn rekening komt, dan zal hij afhaken of kiezen voor een standaardoplossing.

Om de particuliere opdrachtgever aan zich te binden, moet de ontwerper dus meerwaarde creëren die gefinancierd wordt vanuit het ontwerp zelf. Dat betekent misschien dat hij zijn rol van onafhankelijk adviseur moet inleveren, en veel meer als leverancier van een totaalproduct zal optreden, inclusief de verantwoordelijkheid voor (afbouw)aannemer, meubels en decoratie. Of hij moet zich beperken tot zijn kerntaak, de opdrachtgever alleen de ideeën leveren en maar hopen dat ze conform worden uitgevoerd.

Als architectuur van iedereen moet worden, zullen ontwerpers een manier moeten vinden om om te gaan met de veeleisende particuliere praktijk. Lukt dat, dan ligt er een enorme markt in het verschiet.